

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף י"ח

במשנה התבאר שלדעת תנא כמה אם יש בעיר מאה ועשרים איש היא ראויה לסנהדרין ולדעת רבי נחמיה מאתיים שלושים, כנגד שרי עשרות, שיהיה כל אחד מהדיינים שר על עשרה. ומביאה הגמרא ברייתא שרבי אומר שצריך שיהיו בעיר מאתיים ושבעים ושבעה. ושואלת הגמרא שהרי שנינו בברייתא אחרת שרבי אומר שצריך מאתיים שבעים **ושמנה**.

ועונה הגמרא שמה שרבי אומר שצריך מאתיים שבעים ושבעה זה לדעת רבי יהודה שסנהדרין גדולה היא של שבעים, ומה שרבי אומר שצריך מאתיים שבעים ושמונה זה לדעת חכמים שסנהדרין גדולה היע של ע"א.

מביאה הגמרא ברייתא על הפסוק "ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות", שכיון שהיו שש מאות אלף גברים, נמצאו שרי אלפים שש מאות, שרי מאות ששת אלפים, שרי חמשים שנים עשר אלף, ושרי עשרות ששת ריבוא (וכלומר שישים אלף), ונמצאו דייני ישראל שבעת ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות.

הדרן עלך פרק דיני ממונות

משנה. כהן גדול דן ודנים אותו, מעיד ומעידים עליו, חולץ ליבימתו וחולצין לאשתו, ומייבמים את אשתו אבל הוא אינו מייבם מפני שהוא אסור באלמנה.

ואם מת לו מת אחד מקרוביו אינו יוצא אחר המטה, ולדעת רבי מאיר יכול לצאת באופן שכשנושאי המיתה גלויים הוא מתכסה מהם, וכלומר נמצא ברחוב לפניהם, וכשהם נכסים מעיניו הוא נגלה ועובר לרחוב שבו הם היו. ויוצא עמהן עד פתח שער העיר. אבל לדעת רבי יהודה אינו יוצא מן המקדש כלל אחרי המת, משום שנאמר "ומן המקדש לא יצא".

וכשהוא מנחם אחרים אף שהדרך היא שכל העם עוברים בזה אחר זה, כשהכהן הגדול מנחם, הממונה עומד בימינו והעם לשמאלו והוא באמצע.

וכשהוא מתנחם מאחרים כל העם אומרים לו אנו כפרתך והוא אומר להן תתברכו מן השמים. וכשמברים בסעודה הראשונה שאוכל כשהוא אבל, שהאבל אוכל אותה משל אחרים, כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הספסל.

המלך לא דן ולא דנים אותו, לא מעיד ולא מעידים עליו, לא חולץ ולא חולצים לאשתו, לא מייבם ולא מייבמים את אשתו. ורבי יהודה אומר שאם רצה לחלוץ או לייבם זכור לטוב, אך אמרו לו חכמים שאף אם רצה אין שומעים לו.

ואין נושאים אלמנתו של המלך, ולדעת ר' יהודה מלך יכול לישא אלמנת מלך אחר, שכך מצינו בדוד שנשא אלמנתו של שאול שנאמר בשמואל "ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך".

גמרא. במשנה התבאר שכהן גדול דן ושואלת הגמרא מה החידוש שהוא יכול לדון, ועונה הגמרא שהחידוש הוא בדין הבא שאומרת המשנה שדנים אותו, ושואלת הגמרא שאף זה פשוט, שהרי אילולי שיכלו לדון אותו אף הוא לא היה יכול לדון שנאמר בפניה "התקוששו וקושו", וביאר ריש שהכוונה קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים, ולכן מי שלא יכולים לדון אותו אינו יכול לדון.

ולכן אומרת הגמרא שבאמת אין בזה חידוש אלא שזה נאמר אגב מה ששנינו בהמשך המשנה שמלך לא דן ולא דנין אותו, שנתה המשנה גם שכהן גדול דן ודנים אותו.

תירוץ נוסף מתרצת הגמרא שהחידוש במשנה שכהן גדול שהרג את הנפש בשוגג דנים אותו וגולה. וכפי ששנינו בברייתא שכהן גדול שהרג את הנפש במזיד נהרג, ובשוגג גולה ועובר על עשה ועל לא תעשה והרי הוא כהדיוט לכל דבריו.

ומבארת המשנה את הברייתא שאמנם הדין שכהן גדול שהרג במזיד נהרג זה פשוט, אלא שהחידוש הוא שאם הרג בשוגג גולה אפילו שנאמר בפסוק על רוצח בשוגג "וישב בה עד מות הכהן הגדול" והיה צד לומר שגם מי שאין לו תקנה לצאת מהעיר מקלט, כי הוא בעצמו הכהן הגדול, חייב לגלות לעיר מקלט. וצריך לשבת בה עד מיתתו, וכפי ששינו במשנה שההורג כהן גדול או כהן גדול שהרג את הנפש אינו יוצא משם לעולם.

עמוד ב'

ושאלת הגמרא מהיכן לנו שבאמת אף כהן גדול שהרג חייב לגלות אפילו שאין לו תקנה לצאת מעיר המקלט, ועונה הגמרא שלומדים זאת מהפסוק שנאמר על ערי המקלט, "לנוס שמה כל רוצח" ומשמע אפילו כהן גדול.

ועל מה שהתבאר ברייתא שכהן גדול עובר על עשה ועל לא תעשה, שואלת הגמרא מה הכוונה, הרי וודאי שאין הכוונה שיעבור על עבירות, ועונה הגמרא שהכוונה היא שאם עבר על עשה ועל לא תעשה הרי הוא כהדיוט לכל דבריו ונידון בבית דין רגיל.

ושואלת הגמרא מה החידוש, ועונה הגמרא שהחידוש הוא שלא אומרים שכהן גדול נידון בדיני ממונות רק בבית דין של ע"א, כמו ששינו בדיני מיתת כהן גדול שנידון במיתה דווקא בע"א, ואמר רב אדא בר אבהה שלומדים זאת מהפסוק "וכל הדבר הגדול יביאו אליך" שהכוונה לדבריו של גדול. והיה צד לומר שכך יהיה דין שכל דיניו של כהן גדול יהיו רק בבית דין של ע"א, וזה מה שבאה המשנה לחדש שלא אומרים כך אלא בדיני ממונות נידון בבית דין רגיל.

ושואלת הגמרא שאולי באמת כוונת הפסוק שכהן גדול אפילו בדיני ממונות נידון בבית דין של ע"א, ועונה הגמרא שאם זו הייתה כוונת הפסוק היה צריך להיות כתוב דברי גדול, וממה שכתוב הדבר הגדול משמע שרק דבר גדול ממש נידון בבית דין של ע"א.

במשנה התבאר שכהן גדול מעיד ומעידים עליו, ושואלת הגמרא שהרי שינו בברייתא על הפסוק "והתעלמת מהם" שפעמים שמותר להתעלם מאבידה, ופעמים שאין אתה מתעלם, ומבארת הברייתא כיצד, שכהן שהאבידה בבית הקברות, או זקן שאין לפי כבודו ליטול את האבידה, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חברו, ויפסיד אם יחזיר את האבידה, כל אלו יכולים להתעלם מהאבידה ועליהם נאמר "והתעלמת".

ורואים מהברייתא שכבוד הבריות דוחה את האיסור להתעלם מהאבידה, ושואלת הגמרא שאם כך כבוד הבריות ידחה גם את החיוב של הכהן גדול להעיד, שהרי אין מכבודו להעיד.

ותירץ רב יוסף שאכן כהן גדול פטור מלהעיד לכולם וחייב להעיד רק למלך.

ושואלת הגמרא שהרי שינו במשנה שמלך לא דן ולא דנים אותו, ולא מעיד ולא מעידים עליו. ואם כך איך יתכן מצב שהכהן גדול יעיד למלך.

ולכן ביאר ר' זירא שהמקרה שהכהן הגדול מעיד זה לבן מלך.

ושואלת הגמרא מדוע צריך הכהן הגדול להעיד לבן המלך הרי הוא הדיוט, ושוב אין זה מכבודו של הכהן הגדול. ומבארת הגמרא שהכוונה שהכהן גדול מעיד על בנו של המלך בפני המלך. שאז כן מכבודו להעיד.

ושואלת הגמרא שהרי שינו במשנה שאין מושיבין מלך בסנהדרין, ועונה הגמרא שהוא מגיע מפני כבודו של הכהן הגדול, ואחרי שמקבלים את העדות הוא הולך ואז מעינים בדין של בנו.

ומביאה הגמרא את הברייתא שאומרת שאין מושיבים מלך בסנהדרין, ולא מלך וכהן גדול בעיבור שנה. ומבארת הגמרא את המקור לכך שאין מושיבים מלך בסנהדרין שזה משום שנאמר בפסוק "לא תענה על ריב", ומפרשים שהכוונה לא תענה על רב, ולכן אם ראה המלך חובה לא יוכלו הדיינים האחרים לראות לבעל דין זכות.

ומה שלא מושיבים מלך וכהן גדול בעיבור שנה, מבארת הגמרא שלא מושיבים מלך מפני שהוא תמיד רוצה שהשנים יתעברו כי הוא משלם לחילותיו סכום קבוע לשנה, וכהן גדול תמיד אינו רוצה שיתעברו השנים כדי שלא יצטרך לטבול ביום כיפור בצינת מרחשוון.

ואמר ר' פפא שממה שהכהן גדול חושש שתהיה צינת מרחשוון בתשרי, רואים שמחזור השנה קבוע, ולכן אם מעברים את השנה יקדים החורף בשנה הבאה.

ושואלת הגמרא שהרי היה מעשה בשלושה רועי בקר שדיברו ביניהם ושמעו חכמים את דבריהם ומחמת כך עיברו את השנה, שאחד מהם אמר שאם צומחת התבואה שנזרעה מאוחר יחד עם התבואה שנזרעה מוקדם זה הוא חודש אדר, אך אם לא אין זה זמן המתאים לאדר אלא לשבט, ואחד מהם אמר בבוקר השור כמעט ימות מקור, ובצהרים ישב בצל התאנה ויחכך את עורו מחמת החום זה חודש אדר, ואם לא אין זה אדר אלא שבט. והשלישי אמר שאם הרוח המזרחית לא תהיה קרה ונפיחת האדם ברוח תצא לקראתה וכלומר תחמם אותה, זה הוא אדר ואם לא זהו עדיין תקופת שבט. ובאמת עברו חכמים אות אותה השנה,

ורואים מהמעשה הזה שעיבור השנה נקבע על פי מזג האויר המתאים לאותו החודש, ולכן אם מעברים את השנה יהיה חודש תשרי בתשרי וחשוון בחשוון, ולא יקדים העיבור את מזג האויר של מרחשוון לתשרי.

ועונה הגמרא שלא מחמת זה עיברו חכמים את השנה, אלא מפני החשבון אלא שבאותה השנה באמת התאים מזג האויר לחשבון עיבור השנה, אך ברוב השנים העיבור גורם להקדים את החורף של שנה הבאה.